

УДК 342.98

## ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОКАЗУВАННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ СЛУЖБОВИХ ОСІБ

Круглов О.М., ад'юнкт

*Запорізький юридичний інститут МВС України*

Головним засобом забезпечення обґрунтованості прийняття будь-якого рішення в справах про адміністративні правопорушення є повне, всебічне та об'єктивне вивчення фактичних обставин, які лежать в основі справи.

Вивчення обставин юридичної справи в правовій літературі отримало назву доведення (доказування) [1]. Більшість наукових праць у цій сфері присвячено проблемам доказування в кримінально-процесуальному законодавстві. Але ж розгляд цього інституту тільки в такому аспекті не відображає усієї глибини явища, що досліджується, та не відповідає сучасним вимогам. Тому головною метою цієї статті є розгляд доказування як центральної частини адміністративного процесу взагалі, та його особливостей у процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення службових осіб зокрема.

Доказування потрібне при встановленні уповноваженими органами фактичних обставин у відносинах, що потребують застосування права. За своєю суттю вони не відрізняються від судового доведення. В обох випадках ми маємо справу з цілеспрямованою діяльністю окремого кола осіб по встановленню обставин об'єктивної дійсності, завчасно визначеними силами, для вирішення питань про вплив на суспільні відносини [2]. Ця єдність визначається багатьма факторами, головним серед яких є єдність процесу доведення з процесом пізнання оточуючого середовища, а точніше перший є різновидом останнього. Уперше в правовій науці на це звернули увагу представники криміналістичної [3] та кримінально-процесуальної науки [4]. Вони дійшли висновку про те, що в основі доведення лежать закономірності теорії пізнання. Доказування в адміністративному процесі також є одним із різновидів пізнання дійсності.

Отже доказування для органів управління є такою ж необхідною складовою на шляху до встановлення істини, як і для судово-слідчих органів. Це органічно пов'язано з глибоким та всебічним вивченням конкретної ситуації. Під час аналізу обставин справи особи, уповноважені збирати, досліджувати та оцінювати докази, використовують увесь арсенал прийомів і методів доведення. Разом з тим не можна забувати, що правозастосування не тільки детермінує правові наслідки, але й саме базується на праві. Ця обставина надає доказуванню в адміністративному процесі правового характеру [5].

Як відомо, доказування не є статичним явищем і має певну динамічну сутність, інакше кажучи це процес, а сукупність понять, що входять до категорії "процес", характеризуються такими ознаками: 1) характер виникнення процесу (механізм його народження); 2) хід його протікання; 3) швидкість; 4) наслідки [6]. Отже розглянемо процес доказування справах про адміністративні правопорушення з точки зору цих ознак.

Службові особи несуть відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з недотриманням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи. Здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їхніх службових обов'язків, за такими нормативними актами, як КпАП, Митний кодекс, Закон України "Про боротьбу з корупцією" та інші.

Єдиною підставою для початку діяльності уповноважених органів та службових осіб по збиранню, дослідженню та оцінці доказів є, на нашу думку, наявність складу скоєного адміністративного правопорушення, або отримання службовою особою (уповноваженим органом) протоколу про адміністративне правопорушення для розгляду справи. При чому скоєне правопорушення, на нашу думку, повинне мати специфічні риси, головною серед яких є спеціальний суб'єкт - службова особа. Кодекс України про адміністративні правопорушення не передбачає прямого визначення терміну "службова особа", тому для вирішення цього питання звернемося до Кримінального кодексу України. Відповідно до примітки № 1 до ст. 364 КК службовими особами є особи, які постійно або тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно або тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях, незалежно від форм власності посади, пов'язані з використанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки

за спеціальним повноваженням. У п. 2 цієї примітки вказується, що службовими особами також визнаються іноземці або особи без громадянства, які виконують обов'язки, зазначені в п. 1 цієї примітки. Другою особливістю цього різновиду правопорушень є скоєння службовою особою протиправного вчинку з використанням або у зв'язку з перебуванням на певній посаді. Скоєння ж нею правопорушення, яке не має цієї ознаки, дає підставу для притягнення її до адміністративної відповідальності на загальних підставах.

Отже вчинення службовою особою адміністративного правопорушення, пов'язаного з використанням або у зв'язку з перебуванням на певній посаді, є детермінантою початку процесу доказування по справам такого роду.

Як вже зазначалося, хід процесу доказування в адміністративному процесі може здійснюватися або неперервно, або з перервами, викликаними передачею справи для розгляду іншій правозастосовчій особі, правочинний прийняти по ній кінцеве рішення. Так, наприклад, справи про порушення службовими особами вимог ст. 128 КпАП України (Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам) уповноважений розглядати, у тому числі, начальник або заступник начальника відділення дорожньої міліції (п. 2 ст. 222 КпАП України), а протокол про адміністративне правопорушення має право скласти народний дружинник (абз. 2 п. 2 ст. 255 КпАП України). Тому неможливо однозначно визнати особу суб'єктом доказування, якщо передбачати можливість здійснення нею усього процесу: збір, дослідження та оцінка доказів - бо його хід у справах про адміністративні правопорушення службових осіб не завжди має безперервний характер, а коло осіб, які беруть участь в цьому процесі не обмежується уповноваженими органами держави: громадяни, особи, зацікавлені в результатах справи та особи, зобов'язані подавати інформацію про обставини, які мають значення для правильного винесення рішення по справі.

Законодавець не передбачає прямого посилання на швидкість (строки) процесу доказування, він опосередковано обмежується строками накладення адміністративного стягнення (не пізніше як через 2 місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - два місяці з дня його виявлення (ч.1 ст. 38 КпАП України)) та строками розгляду справ про адміністративні правопорушення: так за загальним правилом справа про адміністративне правопорушення розглядається у п'ятиденний строк з дня одержання органом (службовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Наслідком процесу доказування у справах про адміністративні правопорушення службових осіб є складання уповноваженим органом (особою) мотивованої постанови по справі про адміністративне правопорушення. Саме необхідність прийняття об'єктивного рішення у справі такого роду зумовлює існування доказування як інституту процесуального права. По справі про адміністративне правопорушення службова особа (орган) вносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КпАП; 3) про закриття справи (ч. 1 ст. 284 КпАП).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що доказування в справах про адміністративні правопорушення службових осіб являє собою діяльність уповноважених органів (службових осіб) для збору, дослідженню та оцінці доказів з факту порушення вимог правової норми; що передбачає адміністративну відповідальність; службовою особою з використанням або у зв'язку з її перебуванням на певній посаді; яка врегульована законодавством та є підставою для застосування щодо винної особи негативних заходів державного впливу або закриття адміністративної справи.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С.С. Общая теория права: Научное пособие. – М.: В 2 т. – Юрид. лит., 1982. – Т.2. – С.336.
2. Шкарупа В.К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): Монографія. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1995. – С.23.
3. Белкін Р.С. Збирання, дослідження й оцінка доказів. Суть і методи: Навчальний посібник. - М.: Юрид. літ., 1966. - С. 1.
4. Лупинська П.А. Доказування в радянському кримінальному процесі: Монографія. - М.: Юрид. літ., 1966. - С. 26-27 .
5. Додін Є.В. Доказательства в административном процессе: Научное пособие. - М.: Юрид. лит., 1973. - С.40.
6. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильцева Н.В. Общая терминология: вопросы теории. - М.: НАУКА, 1989. - С. 141.